

جلسه پرسش و پاسخ اولین کارگاه آموزشی ناشران آموزشی

با ناشران آموزشی رفیق هستیم نه رقیب!

تبیین برنامه درسی ریاضی و رویکردهای جدید آن

محمد دشتی

یحیی دهقانی، نشر مبتکران

و پیشگامان

این جلسات به صورت تعاملی و دوطرفه برگزار شوند

ما به عنوان ناشران آموزشی از برگزاری چنین جلساتی استقبال می‌کنیم. بهتر است این جلسات به صورت تعاملی برگزار شوند و این امکان هم وجود داشته باشد که ما کارشناسان خود را بیاوریم تا بهره ببرند.

من در جلسه دو سال پیش هم مطرح کردم، بیاییم از خودمان بپرسیم این کتابها را چه کسی می‌خرد؟ بدون شک این کتابها را معلمان و مدیران مدارس می‌خرند. حالا حرف من این است که اگر شما در آموزش و پرورش نمی‌توانید همکاران خود را متقاعد کنید

اشاره

در اولین نشست تبیینی برنامه درسی ریاضی و پس از سخنان محمد ناصری، مدیرکل دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی و دکتر محمود امانی طهرانی، مدیرکل دفتر تألیف کتابهای درسی ابتدایی و متوسطه نظری، و بیان رویکردهای جدید درس ریاضی توسط دکتر خسرو داودی و حمیدرضا امیری، ناشران حاضر در جلسه دیدگاهها و پیشنهادهای خود را بیان کردند که به دلیل طولانی شدن مطالب ناشران، نظرات بعضی از ایشان در شماره بعدی این فصل نامه تقدیم مخاطبان عزیز خواهد شد. در پایان جلسه نیز توضیحاتی از سوی فریبا کیا، معاون برنامه‌ریزی و سامان‌دهی منابع مکتوب دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی و آقایان داودی و امیری و همچنین، دو تن از داوران کتابهای ریاضی حاضر در جلسه ارائه شد. قسمت اول گزارش این جلسه را در ادامه می‌خوانید.

که کتاب‌های باکیفیت و استاندارد بخرند، چرا اصرار می‌کنید که ناشران وارد مدارس نشوند، با مدیران تماس نگیرند و کتاب تولید نکنند؟ کتاب بد وقتی تولید می‌شود که شما به‌عنوان مصرف‌کننده علاقه‌مند و عاشق خرید آن کتاب باشید.

شما روزهای اول مهر را در نظر بگیرید. اگر کمی دقت کنید، می‌بینید که همین کتاب‌ها توسط ناشران با وانت به مدارس حمل می‌شوند و این‌گونه نیست که دانش‌آموزان گول بخورند و ببینند این کتاب‌ها را از انتشاراتی‌های اطراف دانشگاه تهران بخرند. پس من و شما و همهٔ دوستان باید با تعامل، هم‌فکری و همکاری به راه‌حلی برسیم که هم اهداف آموزش و پرورش برآورده شود و هم ما بتوانیم کارمان را در حد ایده‌آل و مطلوب به پیش ببریم.

درس قبل از اجرا بسنجند.

به گمان من، در تدوین کتاب‌های درسی فاصلهٔ بین واقعیت‌ها و آرمان‌ها در نظر گرفته نمی‌شود. این فرصت و فضا هم وجود ندارد که مؤلفان ما با آگاهی و شناخت از محیط مدرسه و کلاس درس، بین اهداف آرمانی خود و واقعیت‌های موجود تعادلی سازنده و مثبت به‌وجود بیاورند. در نتیجه مؤلفان راه خودشان را می‌روند، معلمان که در فضای واقعی مدرسه حضور دارند، کار خودشان را می‌کنند، کتاب‌های آموزشی (که ممکن است کتاب‌های نازلی هم بین آن باشد) راه خودشان را پیدا می‌کنند. در چنین شرایطی و بدون توجه به واقعیت‌ها، این نشست‌ها و جلسات هم راه به جایی نمی‌برند.

◀ کاظم قلم‌چی، کانون فرهنگی

آموزش
تلاش کنیم تا همراه با تحولات
جهانی در حوزهٔ ریاضی گام
برداریم

دنیا به‌سرعت در حال تحول و پیشرفت است. این موضوع در خصوص تعلیم و تربیت هم مصداق دارد. ما باید دستاوردهای روز دنیا را در این حوزه به‌دقت رصد کنیم. بکوشیم که همراه با این تحولات گام برداریم و بنا به مقتضیات و امکانات بومی خود، در حد مقدرات از این تحولات عقب نمانیم. ما باید نتیجهٔ این تحولات را به‌خصوص در حوزهٔ ریاضیات مطالعه و نتایج آن را منتشر کنیم. آقای امانی اشاره کردند که آزمون «پیزا» در سال ۲۰۱۲ برگزار شد و نتایج آن هم حدود دو ماه پیش انتشار یافت که تمرکز این آزمون روی ریاضیات بوده است. به پیزا به‌لحاظ اهمیت و نتایج راهگشای آن جام جهانی آموزش هم گفته‌اند. در این آزمون آمریکا و اروپا باز هم عقب‌تر رفته‌اند و آسیای جنوب شرقی، فاصله‌اش را از آمریکا و اروپا کمتر کرده است.

پیشنهاد مشخص من این است که از دستاوردهای جدید حوزهٔ ریاضی که به‌صورت روزانه هم در دسترس هستند، استفاده کنیم و به مسائل نگاه سیاه و سفید نداشته باشیم.

◀ برائی‌نژاد، نشر نوبل
تا کنکور هست، امکان
پرداختن به مفاهیم به‌جای
رویه‌ها را نداریم

اینکه می‌گویید به‌جای رویه‌ها باید به مفاهیم بپردازیم، امری نسبی است. مثلاً در سال‌های سوم و چهارم دبیرستان که با فشار و موضوع استرس‌زای کنکور روبه‌رو هستیم، اساساً و عملاً امکان پرداختن به مفاهیم به‌جای رویه‌ها را نداریم. دانش‌آموز ما، به‌دلیل مواجهه

◀ سید رضا تهامی، نشر فردین
اعتقاد به مفهوم‌سازی را در
اعمال و رفتارمان نشان دهیم

صحبت از تحول بنیادین، برنامهٔ درسی ملی و این مفاهیم بلند، صحبت‌هایی بامعنا و والا هستند، اما اصل بر این است که در عمل هم این حرف‌ها مصداق پیدا کنند. اگر توانستید و توانستیم در این زمینه‌ها مفهوم‌سازی کنیم و به آن مفاهیم لباس عمل ببوشانیم، آن وقت خواهیم توانست پیرامون آن‌ها بحث و تبادل نظر کنیم باید دید آیا واقعاً شأن شما که آن طرف میز نشسته‌اید، شأن تألیف است و شأن دیگران شأن چاپ و نشر و توزیع است؟ این دو هیچ نقطهٔ اشتراک و تطابقی با هم ندارند.

نکتهٔ مهم دیگر هم این است که در این جلسات باید روی مفاهیمی که در ارتباطات بین ناشران و آموزش و پرورش مطرح می‌شوند، توافق صورت گیرد. برای مثال، عنوان می‌شود که در داوری کتاب‌ها ملاک‌های داوری که اعلام شده‌اند، کاملاً رعایت می‌شوند، اما من عرض می‌کنم که تشخیص و نگاه کارشناسان هم در این موضوع خیلی دخالت دارد. برخی کارشناسانی که خودشان هم در نشر بسیاری از همین آثار حضور و دخالت دارند، داوری آثار را هم بر عهده دارند و این موضوعی است که جای بررسی آن در همین جلسات است.

◀ فرامرز فرقانی، نشر گلاژه
در تدوین کتاب‌های درسی فاصلهٔ بین واقعیت‌ها و
آرمان‌ها در نظر گرفته نمی‌شود

به‌نظر من، هنگامی که کتاب‌های درسی را تدوین می‌کنیم، کمی از فضای واقعی جامعه دور هستیم. گمان می‌کنم کسانی که قرار است کتاب‌های درسی را بنویسند، قبل از آن باید یک سالی را در مدارس حضور داشته باشند تا بتوانند مفهوم‌های موردنظر خود را در مقام عمل هم ارزیابی کنند و میزان اجرایی شدن آن‌ها را در کلاس

نشسته‌ایم تا این شکاف را کمتر کنیم باید یک نگاه دوطرفه وجود داشته باشد.

در مجموع، اگر قرار است ما و شما با یکدیگر مسائل موجود را حل کنیم، باید مسائل شما، مسائل ما و مسائل ما، مسائل شما به حساب بیایند تا راه به جایی ببریم. قیمت عاملی مهم و تأثیرگذار در انتخاب کتاب آموزشی توسط مخاطب است. اگر قیمت از حد معقولی بالاتر برود، مخاطب بدون در نظر گرفتن کیفیت مطالب از خرید کتاب خودداری خواهد کرد. این موضوع یعنی شکست یک مؤسسه فرهنگی که باید مسائل اقتصادی را به‌دقت مورد توجه قرار دهد. آشنایی بیشتر ما و شما بسیار خوب است، اما انتظار من و دیگر همکارانم در بخش نشر این است که ما و شما در این جلسات بیشتر روی این مسائل و چالش‌ها صحبت کنیم و برای آن‌ها راه‌حلی پیدا کنیم تا بتوانیم به اهداف و آرمان‌های مشترکی که داریم برسیم.

◀ حجت‌الله انصاری، نشر علامه حلی در برنامه‌های جدید، نقش آموزش و آماده‌سازی معلمان را فراموش نکنیم

نکته‌ای که در مباحث مطرح شده هم خوش‌بختانه ذکر شد، نقش بی‌بدیل معلم برای عملیاتی کردن این نوع نگاه در فرایند آموزش و در کلاس درس است. به نظر من، با وجود یک معلم توانا و مسلط می‌توانیم همه اهداف و مأموریت‌های آموزشی یک کتاب را در کلاس درس پیاده کنیم. متأسفانه باید بگویم، چنانچه معلمی با شرایط لازم حضور نداشته باشد، کتاب هر قدر هم خوب و با هدف نوشته شده باشد، در مرحله اجرا و در کلاس درس از رسیدن به اهداف خود باز خواهد ماند. پس اگر قرار است کتاب‌های ما با رویکردهای جدید تألیف و تدوین شوند، نباید نقش آموزش و آماده‌سازی معلمان را فراموش کنیم و گرنه این رویکردها به شایستگی در عمل پیاده نخواهند شد.

نکته دیگر هم اینکه ما و شما نمی‌توانیم موضوع کنکور را که بر همه جوانب نظام ارزشیابی ما در سال آخر تحصیلات دانش‌آموزان سایه افکننده است، نادیده بگیریم. حتی اگر شما بتوانید، ما نمی‌توانیم. این در حالی است که این تب به سال‌های قبل از سال چهارم دبیرستان هم کشیده شده و متأسفانه شاهد هستیم که دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی هم دغدغه کلاس تست‌زنی و آمادگی برای امتحانات تستی مراکز مختلف آموزشی را دارند. اگر ما این واقعیت‌ها را نادیده بگیریم، اتفاقی در بازار نشر نخواهد افتاد، زیرا این بازار از سازوکاری واقعی که همان عرضه و تقاضاست، پیروی می‌کند و خیلی تابع بخش‌نامه و دستورالعمل نیست.

با کنکور، اصلاً نمی‌پذیرد که مسائل را با روش مفهومی یاد بگیرد. مؤلف هم وقتی دست به قلم می‌شود، نمی‌تواند نسبت به این موضوع و دغدغه مهم دانش‌آموزان بی‌توجه باشد. من که در این مرحله نمی‌توانم تازه مفهوم مشتق را برای او توضیح بدهم، چون اگر دانش‌آموزی که هدفش قبولی در کنکور است و از طرف خانواده و جامعه هم تحت فشار قرار دارد که در فلان رشته قبول شود، با چنین کتابی رویه‌رو شود، آن را کنار می‌گذارد و طبیعی است که هیچ ناشر و مؤلفی کتابش را برای کنار گذاشتن و نخریدن تألیف و چاپ نمی‌کند.

از سوی دیگر، موضوع انتخاب و تربیت معلم، موضوع بسیار مهمی است که باید به‌دقت مورد توجه قرار گیرد تا نسل‌های آینده ما نسل‌های اهل زندگی و کار و تلاش باشند. از معلمان خود الگو بگیرند و وظایف خود را به‌درستی انجام دهند. پس اگر معلم ما آمادگی لازم و انگیزه کافی برای کار معلمی نداشته باشد، بافته‌های ما و شما از بین می‌روند و به سرانجام نخواهند رسید.

◀ نادیا اسکویی، نشر بنی‌هاشمی باید مسائل شما، مسائل ما و مسائل ما، مسائل شما باشد تا راه به جایی ببریم

مایلم در مورد فاصله هست‌ها و نیست‌ها و بایدها و نبایدها صحبت کنم. شاید در همه جامعه‌ها بین آنچه هست و آنچه باید باشد، فاصله وجود داشته باشد. ما امروز اینجا جمع شده‌ایم که با بحث و گفت‌وگو فاصله‌ها را کمتر و کمتر کنیم و به گمانم تداوم این جلسات به کم شدن این فاصله‌ها خیلی کمک خواهد کرد.

در صحبت‌هایی که مطرح شد به نقش معلمان کمتر توجه شده بود. آنچه هم که مطرح شد، ناظر بر این موضوع بود که بیشتر معلمان کتاب‌های ما را به دانش‌آموزان معرفی می‌کنند. حالا باید کمی بیندیشیم و ببینیم چه اتفاقی می‌افتد که معلمان کتاب‌هایی را که انگار از نظر استانداردهای آموزش و پرورش مناسب نیستند، به دانش‌آموزان معرفی می‌کنند. آیا این احتمال وجود ندارد که معلمان ما خلاً و جای خالی برخی موضوعات را در کتاب درسی احساس می‌کنند و در نتیجه به کتاب‌های کمک‌درسی و کمک‌آموزشی روی می‌آورند و این کتاب‌ها را به دانش‌آموزان معرفی می‌کنند؟ پس این اشکال در وهله اول به دوستان ما در آموزش و پرورش برمی‌گردد.

آیا ما و شما نباید از خودمان بپرسیم که چه عاملی وجود دارد که بین انتخاب و توصیه ما و شما و خانواده‌ها و دانش‌آموزان این قدر فاصله وجود دارد؟ وجود چنین شکافی تا اندازه‌ای قابل درک است، اما متأسفانه این شکاف خیلی زیاد است. حالا اگر ما و شما کنار هم

فرزندانشان نخرند. جالب است که در این مقطع که می‌تواند گل کار ناشران باشد، کتاب‌های مناسب و تأیید شده هم در محرومیت قرار می‌گیرند و اصلاً به مجاز بودن آن‌ها و سفارش برای خرید آن‌ها توسط مخاطبان و والدین اشاره‌ای نمی‌شود. جالب‌تر اینکه در همین مقطع، والدین به ناشران هجوم می‌آورند و تقاضای کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی می‌کنند. واقعاً چه کسی مسئول شکل گرفتن این آشفته بازار است؟

◀ حمیدرضا امیری شأن ما و شما تألیف است، دلیل برگزاری این جلسه هم همین موضوع است

من از صحبت‌های همه عزیزان استفاده کردم و اصلاً هم در مقامی نیستیم که بخواهم پاسخ بدهم. اما گمان می‌کنم آقای تهامی در صحبت‌هایشان کمی پیشداوری کردند. حالا هم برای روشن شدن موضوعاتی که ایشان مطرح کردند، عرض می‌کنم که: نه، اصلاً این‌گونه نیست که من فکر کنم ما در جایگاه تألیف قرار داریم و دوستان ناشر در جایگاه نشر و چاپ. اگر این‌گونه فکر می‌کردیم که این جلسات اصلاً محلی از اعراب نداشت. شاهد عرض بنده هم همین حرف‌هایی است که در این صحبت‌ها و گفت‌وگوهای خوب و سازنده، بین ما و شما مطرح شد. همه

◀ حسن دلقندی، نشر امید مهر هجوم رسانه‌ای علیه کتاب‌های آموزشی

گاهی برخی کتاب‌های مشابه که از متن و محتوا، طراحی و گرافیک مشابهی برخوردارند، در داوری‌ها به دو گونه دیده می‌شوند و در حالی که برخی از این کتاب‌ها تأیید می‌شوند، برخی دیگر با همان شرایط از رقابت در جشنواره کتاب رشد و یا اعلام در کتاب‌نامه رشد، به‌عنوان کتاب مناسب، باز می‌مانند. جالب این است که برخی از این کتاب‌ها که مناسب تشخیص داده نمی‌شوند، توسط کسانی تألیف شده‌اند که خود به‌عنوان کارشناس و یا مؤلف با گروه‌های آموزشی و یا تألیف کتاب‌های درسی همکاری داشته‌اند و از معیارها و ملاک‌های کتاب‌های آموزشی آگاه هستند. این در حالی است که برای مثال در یک کار مشابه، یک داور به صفحه‌آرایی یک کتاب نمره سه و داور دیگری به صفحه‌آرایی همان کتاب نمره صفر داده است. این موضوع خودش جای سؤال دارد که مگر می‌شود یک صفحه‌آرایی هیچ مزیت و امتیازی نداشته باشد و حداقل نمره یک هم نگیرد؟

مشکل دیگر ما این است که در ابتدای مهرماه، به یکباره هجوم رسانه‌ای علیه کتاب‌های آموزشی شکل می‌گیرد و علاوه بر بخش‌نامه‌های داخلی آموزش و پرورش، رسانه‌ها و به‌خصوص صداوسیما به مردم توصیه می‌کنند که کتاب‌های آموزشی را برای

دوستان بدون هیچ ملاحظه خاصی همه حرف‌هایشان را بیان کردند و ما هم استفاده کردیم.

در مورد تأکید دوستان بر تعامل بیشتر هم شاید خوب باشد که همان صحبت آقای دکتر محمدیان، رئیس محترم سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی را سرلوحه کارمان قرار دهیم که گفتند: «ما با ناشران رفیق هستیم، رفیق نیستیم.»

◀ **فریبا کیا، معاون برنامه‌ریزی و سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سرمایه‌ای که در راه فرهنگ هزینه شود، ماندنی است**

یکی از دغدغه‌هایی که در صحبت‌های بیشتر ناشران مطرح شد، این موضوع بود که گاهی کتاب‌های مناسب و معرفی شده هم در هیاهوی ممنوعیت ورود کتاب‌های آموزشی به مدارس، گم می‌شوند و نمی‌توانند در کیف بچه‌ها قرار بگیرند و در کلاس درس حضور پیدا کنند. این حرف درستی است و من و همکارانم ان‌شالله پیگیر خواهیم بود که

این مشکل مرتفع شود.

ما در دوره و زمانه‌ای قرار داریم که تنها آموزش‌های رسمی و کتاب درسی نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای دانش‌آموزان باشد. اما آموزش‌های غیررسمی (آموزش در سایه) هم باید باعث هم‌افزایی آموزش‌های رسمی شوند و کار نباید به‌گونه‌ای پیش رود که خواسته یا ناخواسته زمینه برای منابع کم‌ارزش و احياناً آسیب‌زا باز شود و افراد محدود و اندکی که برای رسیدن به مطامع خود کوشش می‌کنند، از این زمینه فرهنگی برای اهداف سودجویانه خود بهره ببرند.

در خصوص استفاده از معلمان در داوری کتاب‌های درسی باید عرض کنم که ما برای هر کتاب حداقل دو داور داریم؛ یکی از آن‌ها حتماً مؤلف است. بیشتر مؤلفان ما با استفاده از بخش نامه ۲۳۰ به سازمان و حوزه ستادی منتقل شده‌اند و حتماً هم معلم بوده‌اند. نفر دوم هم حتماً از بین معلمان انتخاب می‌شود که با برنامه درسی آشنایی دارد و در حال حاضر در مدرسه تدریس می‌کند. ما سعی داریم این جلسات تداوم داشته باشند و با تعداد و کیفیت بیشتری در سال آینده ادامه یابند. در جلسه برنامه‌ریزی سازمان در روزهای گذشته هم آقای دکتر محمدیان بر استمرار این جلسات تأکید کردند.

دوستان درباره نظرات آقای دکتر محمدیان در خصوص کتاب‌های آموزشی صحبت کردند. خوش‌بختانه متن آخرین سخنرانی ایشان که در آستانه برگزاری دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی صورت گرفته، اینجا موجود است. من سوتیتری از این سخنرانی را برایتان عیناً نقل می‌کنم: «ناشرانی که با درک این مسئولیت در مسیر اهداف آموزش و پرورش قدم برمی‌دارند، شایسته تقدیر و احترام هستند. آن‌ها گرچه احياناً انتخاب‌های دیگر و پرسودتری هم داشته‌اند، اما سرمایه و امکانات خود را در این مسیر به کار گرفته‌اند و با درک نیاز فرزندان این سرزمین، پای در وادی خدمت گذاشته‌اند.»

و یا در جایی دیگر در همان سخنرانی گفته‌اند: «آموزش و پرورش فرزندان ما نمی‌تواند فقط به کتاب درسی منحصر باشد. از طرف دیگر شاید این فرصت برای همه دانش‌آموزان و خانواده‌ها وجود نداشته باشد که خودشان منابع آموزشی و تربیتی را انتخاب کنند. به همین دلیل این وظیفه بر عهده دستگاه تعلیم و تربیت است که با شناسایی و معرفی منابع مناسب و مورد نیاز، به این نیاز اصیل و رو به توسعه پاسخ دهد.»

من می‌پذیرم که ما باید اطلاع‌رسانی بهتر و کامل‌تری داشته باشیم. سعی ما این است که ناشران آموزشی فضا و ظرفیت بیشتری برای حضور و فعالیت در این زمینه در اختیار داشته باشند؛ ان‌شالله.

ادامه دارد

